

**ผลการใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**
**Effects of Yonisomanasikarn Training Program on Critical Thinking Ability
of Public Administration Undergraduate Students
of Sakon Nakhon Rajabhat University**

ผู้วิจัย พระมหาโชค สมรฤทธิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภุมพงศ์ จอมหงษ์พัฒน์

(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร บุญไช้

Researcher : Phramaha Choke Samornrit; Thesis Advisors : (1) Asst. Prof. Dr.Bhumphong Jomhongbhibhat

(2) Asst. Prof. Dr. Prayoon Boonchai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ดังนี้ คือ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ก่อนและหลังการได้รับส่งเสริมโดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 40 คน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) แบบสังเกตพฤติกรรม 3) โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 4) แบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ วิเคราะห์ข้อมูล โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples) และนำข้อมูลจากการบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ได้รับการส่งเสริมโดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังการได้รับการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการได้รับการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมโดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

The purposes of this research was to investigate effects of using Yonisomanasikan Training Program on critical thinking ability of public administration undergraduate students of Sakon Nakhon Rajabhat University. This investigation were subdivided into 1) the comparison of the students' critical thinking abilities gained before and after they were taught through Yonisomanasikan Training Program, and 2) the study of the students' satisfaction of learning through Yonisomanasikan Training Program.

Purposively sampled, the subjects were 40 third year public administration students who enrolled in the second semester of 2008 academic year at Sakon Nakhon Rajabhat University. The instruments used for collecting the data to be analyze in this study consisted of 1) the measurement form used for surveying the student's critical thinking, 2) the behavioral observation form used for recording the student's behaviors, 3) Yonisomanasikan Training Program, 4) a set of rating-scale questionnaire used for surveying the student's satisfaction of the Yonisomanasikan Training Program. The statistic used for the data analysis was t-test (Dependent Samples), together with, the content analysis.

The findings were as follows:

1. The students' critical thinking ability gained after they were taught through Yonisomanasikan Training Program was higher than that of before at .01 level of significance.
2. The students' satisfaction of learning through Yonisomanasikan Training Program was at high level.

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว วิทยาการสมัยใหม่สำเร็จด้วยเทคโนโลยี ทำให้ค่านิยมทัศนคติความเชื่อวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่างๆ จึงเกิดขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเสื่อมโทรมทางศีลธรรม เป็นต้น เพราะถูกสังคมอุปโภคบริโภคควบคุมให้ทำตามกระแสของวัตถุนิยม การป้องกันที่ดีที่สุด คือการพัฒนาคนให้มีวินัย มีเอกลักษณ์ และรู้จักเลือกรับสิ่งต่างๆ เข้ามา โดยรู้จักคิด และมีหลักการคิดอย่างสมเหตุสมผล การศึกษาจึงมีบทบาทในการพัฒนาคนและสังคมอย่างยิ่ง ทุกประเทศและทุกสังคมทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา โดยถือว่าเป็นนโยบายสำคัญอันดับต้นๆ ของประเทศ ในประเทศไทย นั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมใน

การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” และมาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 62)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นี้ ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา เพื่อจะสร้างคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ โดยได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านเนื้อหาสาระ ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาในเรื่องต่างๆ ดังนี้ คือ การอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในด้านความรู้และมาตรฐานด้านทักษะกระบวนการ เช่น มีทักษะการคิด สามารถสรุปความคิด แปลความ วิเคราะห์หลักการ

นำไปใช้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ การใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ (ชนิดา อีรานันท์, 2546 : 1)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง เลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม มีความรู้ทั้งหลักการและทักษะปฏิบัติที่มีมาตรฐาน มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แต่การเรียนการสอนสังคมศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้นำไปสู่การฝึกให้เด็กไทยรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยอย่างชาญฉลาด หากแต่กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้นทางด้านความรู้และความจำ ครูยึดแบบเรียนเป็นหลัก ไม่ได้ประยุกต์หรือนำสาระด้านอื่นที่สัมพันธ์กับสังคม หรือความสนใจของผู้เรียนมาอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน ทำให้เด็กไทย คิดไม่เป็นทำไม่เป็นแก้ปัญหาไม่เป็น (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 : 8)

การคิดเป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่ามาใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแก้ปัญหา บุคคลจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความสามารถในการคิดพิจารณาสภาพการณ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่แวดล้อมตนเองอย่างละเอียดรอบคอบ จึงจะสามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้การตัดสินใจที่จะเชื่อหรือเลือกกระทำการใดที่ถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542 : 1-5) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการคิดต้องอาศัยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้น จึงจะเอื้อต่อการสร้างศักยภาพและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ของคนที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังเช่นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น วิเคราะห์เป็น

และสร้างองค์ความรู้ได้ อันจะส่งผลให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และเต็มศักยภาพแห่งตน โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการท่องจำทำตาม โดยมีครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขการที่ครูจะสามารถปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนของคนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาได้นั้น ทิศนา แชมมณี และคณะ (2545 : 7) กล่าวว่า ครูต้อง 1) มีความรู้ความเข้าใจว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้อย่างไร 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอนที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี 3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอน วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดี การจัดการศึกษาให้เกิดบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้นั้นต้องยึดให้ผู้เรียนคิดเพื่อเผชิญอุปสรรคปัญหาซับซ้อนซึ่งท้าทายการคิด การตัดสินใจอย่างเฉียบพลันดังนั้น พื้นฐานในการเรียนรู้โลกอนาคตกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) จึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผล มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถคิดกว้าง คิดลึก คิดถูกทาง คิดชัดเจน คิดถูกต้องและคิดอย่าง มีเหตุผล โดยอาศัยความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ไตร่ตรองรอบคอบแยกแยะเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัญหา ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือ โดยใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของตนเอง ในการตัดสินใจเพื่อสรุปเป็นข้อยุติที่สมเหตุสมผล

พระธรรมปิฎก (2539 : 39) ได้กล่าวถึงโยนิโสมนสิการว่า เมื่อใดที่เด็กมีโยนิโสมนสิการอย่างแท้จริงแล้ว เด็กจะสามารถใช้ประโยชน์ได้จากทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะว่าโยนิโสมนสิการไม่ว่าจะมีวิธีคิดที่แบบก็ตาม แต่ก็มิใช่สาระความสำคัญสองอย่าง คือ 1) สามารถมองและคิดพิจารณาให้เข้าถึงความจริงของสิ่งนั้นๆ

2) สามารถฟื้นฟูประโยชน์จากสิ่งนั้นๆ ได้ไม่ว่ามันจะเลวร้ายแค่ไหน ก็เรียนรู้เอามาใช้ได้จะต้องทำสองอย่างที่ว่ามีพร้อมกัน ถ้าใช้หลักนี้จะพัฒนาเด็กได้ผลหลายอย่าง การศึกษาเพื่อสร้างคนให้เกิดโยนิโสมนสิการนับเป็นปัจจัยภายในอันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตัวบุคคลนั้น เช่น แรงจูงใจที่ถูกต้องในการศึกษาก็ต้องอาศัยโยนิโสมนสิการจิตสำนึกในการศึกษาที่ทำให้คนรู้จักรับรู้ โดยแทนที่จะรับรู้สิ่งต่างๆ ในรูปที่มากกระทบตัวตนบีบคั้นจิตใจของตนเองหรือทำให้เกิดความขัดแย้งก็รับรู้ในลักษณะที่เข้ามาเป็นข้อมูลของความรู้และเป็นข้อมูลในการเข้ามาฝึกฝนพัฒนาตน การตั้งจิตสำนึกนี้ก็เกิดขึ้นได้ เพราะมีโยนิโสมนสิการ ฉะนั้นโยนิโสมนสิการ จึงเป็นองค์หลักของการศึกษาที่จะต้องเน้นกันอยู่ตลอดเวลาบุคคลที่รู้จักใช้โยนิโสมนสิการจะทำให้เขาเกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ใต้ง่ายและฉับไว คนส่วนใหญ่จะถูกสังคัมกำหนด เพราะว่าสังคัมนั้นหล่อหลอมชีวิตบุคคลด้วยปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมภายนอก(ปรโตโฆสะ) การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมโดยผ่านสื่อมวลชนทำให้คนส่วนมากถูกสังคัมหล่อหลอม แต่คนที่โยนิโสมนสิการจะกลับเป็นผู้เปลี่ยนวิถีของสังคัมและกำหนดสังคัมได้ผู้ที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคัม ก็คือผู้โยนิโสมนสิการ

กล่าวโดยสรุปโยนิโสมนสิการมีคุณานุคุณอเนกประการ เหมาะที่จะนำมาฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแก่ปัญหาต่างๆ เพราะสามารถลงมือปฏิบัติได้จริงอีกทั้งมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคัมไทยที่ยึดถือศาสนาพุทธเป็นหลักสอดคล้องกับทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget, 1964, อ้างถึงใน ศิริทรัพย์ สุขกระจ่าง, 2548 : 2) ที่อธิบายว่า “การพัฒนาทางสติปัญญาเป็นผลเนื่องจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม” และทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner, 1965) ที่กล่าวว่า “เด็กเรียนรู้จากการกระทำ” โดยเป็นไปตามทฤษฎีของบลูม (Bloom, 1961) ที่จำแนกการเรียนรู้เป็น 5 ชั้นได้แก่ ชั้นการรู้ชั้นการเข้าใจ ชั้นวิเคราะห์ ชั้นสังเคราะห์และชั้นประเมิน

จากความสำคัญของโยนิโสมนสิการที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในด้านความคิด

อย่างมีวิจารณญาณให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงเพื่อเตรียมกำลังคนของประเทศให้มีความรู้ความสามารถในระดับวิชาชีพเฉพาะด้าน เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยเฉพาะอาชีพนักบริหารองค์กรภาครัฐหรือนักการเมือง การปกครองที่จะต้องมีความสามารถในด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวางแผนและการบริหารองค์กรภาครัฐรวมถึงการปกครองประเทศให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการบริหารกิจการภาครัฐและการเมืองของประเทศในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาอย่างรุนแรงในปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาที่เตรียมนักบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานด้านการบริหารกิจการภาครัฐและการเมือง การปกครองโดยตรงซึ่งเป็นที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนและให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในด้านความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในสาขาดังกล่าว และสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาในขณะที่อาจารย์ดำเนินการจัดการเรียนการสอน รวมถึงสังเกต และสัมภาษณ์ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น การตัดสินใจและเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัว ปัญหาส่วนตัว และปัญหาด้านการเรียนการสอนที่ผิดพลาด ก่อให้เกิดความเครียด ความขัดแย้งกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกันพ่อแม่ผู้ปกครองวัยรุ่นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคณาจารย์

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระนักศึกษาลัทธิปริยัติ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และเป็นพระวิทยากรให้การอบรมคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยร่วมมือกับคณาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ในการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาในรูปแบบของโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะด้านอื่นๆ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคตต่อไป

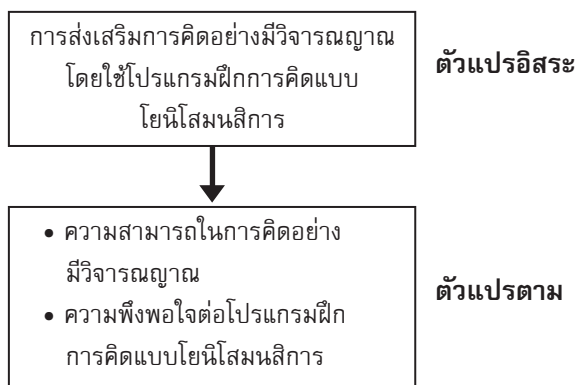
ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาก่อนและหลังการได้รับส่งเสริมโดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบความคิด ต่อไปนี้

ภาพประกอบ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ
3. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ภาคเรียนที่2ปีการศึกษา2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร จำนวน 299 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาจากเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 4 ชนิด คือ

1. แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณชนิดเลือกตอบจากสถานการณ์ จำนวน 20 ข้อ
2. แบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ รวม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการอบรม ด้านระยะเวลาในการอบรม และในด้านการจัดกิจกรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ
3. แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

4. โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กำหนดรูปแบบกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มจำนวน 10 ครั้ง โดยแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง มีจำนวนครั้ง วัตถุประสงค์ และกิจกรรม เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ ตามกิจกรรมที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับคอมพิวเตอร์ คำนวณค่าสถิติต่างๆ ของความสามารถในการคิดอย่าง มีวิจารณญาณโดยโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ โดยคำนวณค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา หลังเข้าร่วมกิจกรรม และก่อนเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้สถิติ t - test แบบ Dependent Samples และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) และ KR-20 ของ Kuder-Richarson

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ได้รับการส่งเสริมโดยใช้ โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังการได้รับการ ส่งเสริมสูงกว่าก่อนการได้รับการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมโดยใช้โปรแกรม ฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีความพึงพอใจต่อ โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิธีการอบรมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) ด้านระยะเวลาในการอบรมอยู่ในระดับ ความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.89$) และด้านกิจกรรมอยู่ใน ระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.36$)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการอ่าน บันทึกรับรู้ของนักศึกษาโดยใช้โปรแกรมฝึก การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขา รัฐประศาสนศาสตร์ชั้นปีที่ 3 พบว่า นักศึกษามีการพัฒนา กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น นักศึกษามี ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของแต่ละกิจกรรมส่งเสริม การฝึกคิดทั้ง 10 วิธี นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาจากสถานการณ์ที่ได้ศึกษา ตลอดจนพิจารณา ความน่าเชื่อถือ สามารถแยกแยะข้อมูลที่น่าเชื่อถือ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการเลือกรับข้อมูลหรือเลือกตัดสินใจ ในข้อมูลนั้นต่อชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างก่อนเรียนและ หลังเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คะแนนเฉลี่ย ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยโปรแกรมฝึกการคิด แบบโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากิจกรรม ส่งเสริมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้ฝึกให้นักศึกษา พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้ หลักของโยนิโสมนสิการอัน ได้แก่ การคิดแบบสืบสาว เหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ การคิด แบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสังข์ การคิดแบบ อรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม การคิดแบบอุปาย ปุจฉาคุณธรรมการคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบันและการคิด แบบวิภาษวาท สอดคล้องกับแนวความคิดของทิสนา แชมมณี (2547 : 278-279) กล่าวว่า รูปแบบการคิด โยนิโสมนสิการนี้มุ่งพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน ผู้เรียน จะพัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวัลลภา ฉลากบาง (2548 : 7) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบ โยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญา

ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร กลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบเป็นอิสระจากสิ่งรอบข้างมีความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการ สูงกว่า กลุ่มควบคุม รวมทั้งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ (2547 : 52) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ข้อดีในการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ คือ 1) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดหาเหตุผลอย่างเป็นระบบ 2) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดปัญญาด้วยตนเอง 3) เสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 4) ฝึกความเป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล 5) เสริมสร้างปัญญาให้กับผู้เรียน จัดลำดับการคิดโดยใช้หลักการขั้นสูง

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านวิธีการอบรมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) ด้านระยะเวลาในการอบรมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.89$) และด้านกิจกรรมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.36$)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีที่ดีอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดวิเคราะห์แยกแยะได้อย่างเป็นระบบ ฝึกการคิดการตัดสินใจและใช้เหตุผลอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกนึกคิดไปตามสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและจำได้จนถึงขั้นนำไปเป็นแบบอย่างในการกระทำหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมด้วยการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ทีศนา แซมมณี และคณะ (2545 : 60-62) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า การเปิดใจกว้าง ยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นความคิดของตนเองเป็นหลักและตัดสินใจด้วยข้อมูลประกอบเพียงพอ เป็นพฤติกรรมที่สำคัญของบุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้น

ให้นักเรียนคิดอย่างเป็นขั้นตอนและรอบคอบ นักเรียนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ว่าอะไรคือปัญหาสาเหตุของปัญหาเกิดจากอะไร ส่งผลกระทบต่อสิ่งใดบ้าง อะไรคือสิ่งที่ต้องคิดต้องสนใจหรือแก้ปัญหา นักเรียนค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับข้อสรุปของ บุปผชาติ ทัพพิกธน์ (2542 : 11) ที่กล่าวว่า การที่แต่ละคนสร้างสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน จะช่วยในการจุดประกายความคิดให้กับคนอื่นๆ อีก นอกจากนี้การได้เข้าร่วมกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายร่วมกันและมีการนำเสนอ ผลงานที่เกิดจากความคิดของแต่ละบุคคล ทำให้ทุกคนได้เรียนรู้ว่าการทำงานไม่ได้มีเพียงวิธีเดียว ผลงานที่ดีอาจเกิดจากการนำส่วนที่ดีๆ ของแต่ละคนมาช่วยกันปรุงแต่ง ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี หลังจากที่ได้สมาชิกในกลุ่มลงข้อสรุปประเด็นปัญหา เลือกวิธีการออกแบบการทดลองแล้ว นักเรียนในกลุ่มย่อยทำการทดลองตามที่สมาชิกในกลุ่มออกแบบไว้และบันทึกผลการทดลองลงในตารางบันทึกผลการทดลองในการสรุปผลการทดลองแต่ละคนต้องพิจารณาความเหมือนกันของข้อมูลและความแตกต่างกันของข้อมูลและใช้ความสามารถในการใช้ภาษาเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจบางกิจกรรมได้ออกแบบให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับผลการทดลองที่นักเรียนปฏิบัติ ทำให้นักเรียนต้องใช้ทักษะการสังเกตในการพิจารณาความแตกต่างของข้อมูลที่มีอยู่ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินกระบวนการคิด เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้นักเรียนได้ตรวจสอบวิธีการคิดที่เกิดขึ้นในขณะที่คิดว่าตนกำลังคิดอะไร และจำเป็นต้องใช้วิธีคิดอย่างไรอันเป็นแนวทางในการปรับปรุงความคิดนอกจากนี้ยังต้องตรวจสอบว่าวิธีคิดของตนเองกับวิธีการคิดของบุคคลอื่นๆ มีความแตกต่างกันอย่างไร การหลอมรวมความคิดของสมาชิกในกลุ่มนั้นต้องใช้เหตุผลบนพื้นฐานของการพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนั้น ทำให้นักเรียนรู้จักค้นหาเหตุผลในการสนับสนุนหรือโต้แย้งต่อบุคคลอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการทดลอง นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสดูแบบการทดลองภายใต้การดูแลของครูทำให้นักเรียนมีโอกาสคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้กิจกรรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับกิจกรรมการฝึกคิดในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝึกคิดแก้ปัญหา การฝึกคิดแบบคิดสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาว่ารูปแบบกิจกรรมใด ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดีที่สุด

2. ควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยอื่นๆ เช่น ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา รวมถึงนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาอื่นๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มอื่นๆ ได้มีโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้

3. ควรนำกิจกรรมส่งเสริมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการไปฝึกในวิชาต่างๆ ที่สอนในระดับอุดมศึกษา เพื่อศึกษาวิจัยในเชิงการวิจัยในชั้นเรียน

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. ปฏิรูปวิธีคิดแบบไทยต้องคิดให้ครบ 10 มิติ. มองไกลไอเอฟดี, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด, 2543.

ทิศนา ขัมมณี และคณะ. วิทยาการด้านการคิด.

กรุงเทพฯ : บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์ จำกัด, 2544.

ทิศนา ขัมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

บุปผชาติ ทัทสิกรณ์. การเรียนรู้ในทัศนะใหม่ใน

กระบวนการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนว Constructivism และ Constructionism.

กรุงเทพฯ : สมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษาไทย, 2542.

ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. แนวทางการบริหารและ

การจัดการการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์, 2545.

พระธรรมปิฎก. พุทธธรรมกับปรัชญาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2539.

วัลลภา ฉลากบาง. การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญา ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร. ปริญญาโท วท.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2548.

ศิริทรัพย์ สุขกระจ่าง. ผลของการใช้กิจกรรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

สุวิทย์ มูลคำ. กลยุทธ์ : การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2547.